عائشہ حسن ڏاريجو/
ڊاڪٽر ادل سومرو

نسيم کرل جي ڪهاڻين ۾ عورتن جي ڪردارن جو جائزو

Analysis of characters of Women in Stories of Naseem Kharal

Abstract:

Naseem Kharal is a big Sindhi short story writer. He has also shown the psychology of women living in the big walled (Havellies), as well as the villager women, call girlls, sacrficing mothers, helpless women, loving wife, and wishful crippled women pychology.

He has brought the psychology of above characters in funny and beautiful way, In his such short stories are ڊمي (Dummy), اٽالوپڊنگ (Itallo pudding), گٽس (Gutts), ڪني آگر (Kinni anghar), زماني جي گردش(Zamani ji gardish) ,منڌ ٻوڙهيو مهراڻ (Mundh Borrio mehran) and such other important short stories in which the psychology of women revealed.

The important thing is that the writer has written on the women of upper class very clearly which is less written by other Sindhi writers. Naseem Kharal has also brought the hobbbies of this class women and their typical way of talking and also their selection of life partner are the main subjects of his stories.

نسيم کرل سنڌ جي انهن ڪهاڻيڪارن مان هڪ ڪهاڻيڪار آهي جنهن جڏهن ڪردار تخليق ڪيا تہ انهن جي مڪمل نفسيات تي دسترس حاصل ڪئي، نسيم کرل پير، مير, وڏيري, جاگيردار, چور ڌاڙيل عام ماڻهو, غريب, هاري, پورهيت ,ويجهن رشتن جي روين ملن،عام مرد ۽ عورت جي نفسيات تي ماهر نفسيات وانگر قلم کنيو. نہ صرف قلم کنيو پر اهڙا اهڙا ڪردار سامهون آندا جن سماج جي ٺيڪيدارن کي انهن جي چهرن جي بڇڙائپ انهن اڳيان وائکي ڪئي.

نسيم کرل کل ٻتيهه ڪهاڻيون لکيون پر جيڪي به لکيائين شاهڪار ڪهاڻيون لکيائين. انهن ڪهاڻين جا موضوع سنڌي سماج جا ئي ماڻهو هيا سواءِ هڪ ڪهاڻي ”مکسبڪرل“ جنهن ۾ عرب مرد جي نفسيات ظاهر ڪئي وئي آهي. سندس ٻيون ڪهاڻيون جن ڪافي مڃتا ماڻي انهن ۾ ڊمي، منڊ ٻوڙهيو مهراڻ، مساوات، ڀهرين مراد، مجاور، اٽالوپڊنگ، دارالفلاح، چوٽيهون در، ڪافر، زماني جي گردش، گٽس، ڪني آگر، زر ۽ زور، ڳڻ، سوڪڙيون، ڪوڙڪيون، ننگر، ڪچو رنگ، لهرين جا لوڏا، سندس تمام بهترين ڪهاڻيون آهن.

نسيم ڪرل جي ”ڪافر“ ڪهاڻي سندس مڙني ڪهاڻين ۾ شاهڪار ڪهاڻي آهي جنهن ۾ مذهبي جنونيت ۽ ذهنيت کي وائکو ڪيو ويو آهي ته: مذهب جي گهٽ ڄاڻ رکندڙ مذهبن ۾ ماڻهن کي ڪيئن منجهايو آهي. جي عورتن جي حوالي سان ڏسجي ته نسيم ڪرل جيڪي ڪهاڻيون به عورتن جي حوالي سان لکيون آهن انهن ۾ مسئلا ۽ مسئلن پنيان سببن کي بهترين نموني ظاهر ڪيو آهي، جنهن ۾ هيٺاهين طبقي ,وچولي طبقي ۽ خاص ڪري مٿاهين طبقي جي عورت جي نفسيات واضح نموني عيان ڪئي وئي آهي. انهن عورتن ۾ اسان جي پيڙيل طبقي جي عورتن مٿان ظلم ڏاڍ ۽ انهن جي برداشت کي به ظاهر ڪيو اٿس ته حويليءَ جي عورت جي مسئلن طنز ۽ گهرجن کي به سامهون آندو ويو آهي ته نسيم هڪ اهڙي عورت جي ڪردار کي به سامهون آندو آهي جيڪا پنهنجي ممتا جي هٿان مجبور ٿي. پنهنجي عزت جو به سودو ڪري ٿي. سندس اهڙي ڪهاڻي آهي ”منڊ ٻوڙهيو مهراڻ“، جنهن ۾ هڪ غريب لاچار مجبور عورت جي مجبورين جو ڪيئن هڪ وڪيل فائدو وٺي ٿو ان وڪيل مرد جي به نفسيات عيان ڪئي وئي آهي ته اسان جي سماج جي مردن جي سوچ ڪيئن آهي. سوچڻ جا انداز ڪيئن آهن ۽ ڪيئن هو ڪنهن جي مجبوريءَ جو فائدو حاصل ڪن ٿا. مثال طور هيٺ هڪ حوالو ڏجي ٿو ان ڪهاڻيءَ جو ”هوءِ مون ڏانهن ڪي گهڙيون نهاري منهنجي اکين ۾ ديد لهڻ جي ٿي ڪوشش ڪري، پر انهن اکين تي چلر چڙهيل ڏسي لاچار

چوي ٿي، چڱو جي نٿو مڙين ته پهريون ڀار وٺي ڏي، پوءِ اها ئي فهي ڏيندم ڪڏهن وٺي ڏيندين؟

سياڻي شام ڪان اڳ، رات اتي ئي رهبي تنهنجي ٻلي مان به پهرين رات ٻڌل، پوءِ جوڳي نه ڪنهن جا مٺ پوءِ مان ٻڌل، تون چٽل ته پوءِ ڪا اميد نه رکجانءِ نيڪ، سياڻي لاءِ ٻڌل انجام ڏي متان پوءِ ڪو ڏٿو پوزي ڪرين هيءَ منهنجي سينڌ، هوءَ سينڌ تي رکي چوي ٿي.
(ڪرل:2007, 39, 238)

هڪ ماءُ پنهنجي ٻچي جي ڪري پنهنجيءَ عزت جو سودو ڪرڻ لاءِ تيار ٿي وڃي ٿي. هن ڪهاڻيءَ ۾ هڪ عورت جي بيوسي، مجبوري، خاموشي ۽ عزت جو سودو ڏيکاريو ويو آهي ته عورت ڪيڏي نه لاچار آهي جو نه ڪا دانهن ڪري ٿي نه ڪوڪ. هڪ غربت ڀيو معاشري جي ڳالهين، مهڻن ميارن ڪري هوءَ خاموشيءَ سان پنهنجو سودو ڪرڻ لاءِ تيار ٿي وڃي ٿي ۽ اهو وڪيل جيڪو ڳوٺ جو چڱو مڙس به آهي پنهنجي دهمان جي زور تي زينو کي سندس ڏير ڪان پٽ وٺي ڏيئي ٿو ۽ بدلي ۾ زينو جي هڪ رات ڪيس ملي ٿي.

نسيم ڪرل هن ڪهاڻيءَ ۾ عورت جو وفاداري وارو روپ ڏيکاريو آهي ته هڪ ماءِ کي سندس اولاد ڪيتري پياري آهي. پڙهندڙ ان مان اندازو لڳائي سگهي ٿو ته زينو پنهنجي سينڌ تي جيڪو هٿ رکي ٿي. اهو پاڙي ٿي هوءَ ڪيڏي نه سچي آهي جو هڪ بي ايمان ماڻهو اڳيان ايمانداريءَ جو مظاهرو ڪري ٿي. ڏنو وڃي ته عورت مرد ڪان وڌيڪ وفادار ۽ واعدي جي پڪي رهي آهي. هوءَ اولاد خاطر هر ستم برداشت ڪري ٿي وڃي. ممتا جي روپ ۾ عورت قرباني ڏئي ٿي. پر عورت هر رشتي ۾ قرباني ڏئي ٿي ۽ بدڪرداريءَ جو داغ به برداشت ڪري ٿي.

ائين نسيم ڪرل جي عورتن جي نفسيات جي حوالي سان ٻي بهترين ڪهاڻي آهي ”اٽالو پدنگ“ جيڪا ٻن پيار ڪندڙن زال مڙس جي محبت ۽ عورت جي نفسيات تي آهي ته هڪ زال پنهنجي مڙس سان ڪنهن ٻيءَ عورت جو پاڇو به برداشت نٿي ڪري سگهي. مثال طور هڪ حوالو هيٺ ڏجي ٿو:

"مون کي هڪ مائي سجهي ٿي، منهنجو ڪليگ حسن چئي ٿو
سچي حسن! مان خوشيءَ مان ڪانئس پڇان ٿو
ريئلي، پر پاڻي شايد ان کي نہ بيهاري
چو نہ بيهاريندي؟
چاڪاڻ تہ اها مائي چڱي خاصي وڏندڙ عورت آهي (ڪرل : 2007 ,77, 78)

ان حوالي مان اندازو ڪري سگهجي ٿو تہ عورت هر شيءِ وندي سگهي ٿي پر پيار نہ، محبوب جو ٻئي سان مرڪڻ ڏسي بہ هوءَ پريشان ٿي ويندي آهي. ساڳي حالت ان ڪردار سان آهي، جيڪا گهر جو سمورو ڪم ڪندي ٿڪجي پوي ٿي، وسامجي وڃي ٿي، ڪم ڪري ڪري تازي تڪڙي نٿي رهي سا هر بار مٿي تي برداشت ڪري ويندي پر ٻي عورت پلي ڪيتري بہ ڪردار جي پختي چو نہ هجي، هر دم ان کي ڪٽڪو رهندو تہ مڙس گهر ۾ اڪيلو آهي ۽ اهي ڪٽڪو سندس سڪون ڦٽائي ڇڏي ٿو.

ٻيو حوالو مثال طور هيٺ ڏجي ٿو:

"مان هن کي ٻانهن کان پڪڙي اٿاريان ٿو ۽ چوان ٿو: ڇڏ ڊارلنگ، مائيءَ کي پڇائڻ ڏي. مائي هلي وئي، مان هن کي ڪو نہ بيهاريو! هوءَ ڪنڌ هيٺ ڪري چئي ٿي وات؟
مان هن کي ڪو نہ بيهاريو! هوءَ وري ٻڌائي ٿي.
ٻڻ واءِ؟ مان ٿورو چڙ مان ڪائنس پڇان ٿو.
هوءَ پهريون ٿورو هٻڪي ٿي، پر ان دم ئي منهنجي ڳچيءَ ۾ ٻانهون وجهي چوي ٿي: ڊارلنگ هن کي تہ اٿالوپڊنگ ئي ڪا نہ پئي ناهڻ آئي، ڪيس ڪيئن بيهاريان. (ڪرل :2007، 79)

ان سان اندازو ڪري سگهجي ٿو تہ نسيم ڪرل جو مشاهدو ڪيترو تہ تيز ۽ سچو آهي. هو شين کي جيئن ڏسي ٿو ائين پيش نٿو ڪري پر هو ان جي اندر جهاتي پائي ڏسي ٿو.

ان ڪان علاوه نسيم ڪرل جي هڪ ٻي تمام دلچسپ ڪهاڻي آهي "ڊمي"، جنهن ۾ عورت جي نفسيات کي جيترو نسيم ڪرل واضح ڪيو آهي اڄ تائين شايد ڪنهن ڪيو هجي. ان ۾ هڪ اهڙيءَ عورت جي ڪهاڻي ڏني وئي آهي جيڪا هرڪٽي طبعيت جي آهي، سندس مڙس امر

جو بندو هوندو آهي. هو سڀ ڪجهه برداشت ڪري سگهي ٿو پر زال جي ناراضگي نه، جتي گهمڻ لاءِ چويس ٿي اتي ويچارو وڃي ٿو. ائين هو هر فرمائش زال جي پوري ڪري ٿو پر هڪ فرمائش جيڪا پوري نه ٿئي ٿي پر ڳالهه سندس زال جي ڳڇيءَ ۾ پئجي وڃي ٿي. ان ۾ ليکڪ جو ڪمال آهي هڪ ته بهترين سادن لفظن جي چونڊ ٻيو ڪردارنگاري خوبصورت انداز ۾ ٽيل آهي. منظر نگاري به ڪهاڻي جي پڙهڻ ۾ لطف وڌائي ڇڏي ٿي، ڇو جو نسيم ڪرل جو شين ڪي بيان ڪرڻ جو پنهنجو هڪ الڳ انداز آهي پر هتي اسان عورت جي نفسيات کي ظاهر ڪنداسين جنهن کي مثال طور حوالي هيٺ ڏجي ٿو:

”ٻڌان ٿي ته اڄڪلهه حيدرآباد جي موسم ڏاڍي سٺي آهي، هل ته مهينو کن اتي هلي رهون، هن ٿورو منهنجي ويجهو ايندي چيو... ڏس نه ٻارن کي به گرميءَ جون موڪلون آهن. آخر هنن ويچارن ڪهڙو گناه ڪيو جو ٻارهين مهيني به ڪين تفريح نه ملي... هن ننڍي شهر ۾ ته دم ئي ٻوساٽجي ويو آهي... هتي نه ڪپڙي پائڻ جو مزو ۽ نه ڏسڻ جو مزو... گهمائيندين ڦيرائيندي يا ائين ٻڌي ٻوٽ واپس موٽائيندين، ۽ هن وقت تائين ڇا هو؟

مان جڪ ڪائيندي ٻرندي پڇندي چيو،

ان کي گهمڻ ڦرڻ ٿورو ئي چئبو آ ؟

پو ڪاڏي ؟

هتي به ته ڪوڙ دوست هوندءِ اتي ته ڏاڍي ڏاڙ هٽندو آهين.

يلا شارق مشرف؟ اهو، جنهن جي گهر کي ڪبوترن جي ڪڏ سان ڀيٽايو هُيم؟

اهي ته مان يوڳ ڪيا هئا، پر تون قرب ته ڏس، شارق جي ماءُ جيءَ ۾ جايون ڏيندءِ!

مسسز شارق ڪانهي ڇا؟

نه پيڪين ويل آهي

پوءِ ان کان سواءِ ڪهڙو مزو

يلا غلام علي موهل؟

ڪٿي رهندا آهن؟ گهر جو پورو پتو ڪونهي پر گهٽو ڪري ريشمي گليءَ
پرسان.
نہ بابا نہ،
توکي تہ ڪو گهر وٺي ئي ڪو نہ ٿو، مون ڪک ٿيندي چيو.
لطيف آباد يا جي -آر ڪالونيءَ ۾ ڪو دوست اٿئي؟
ايندي ويندي ہنهي ڪالونين جا سهڻا بنگلا ڏٺا هئائين.
مسز ۽ مسز امين الدين ڪوه نور ملز وارا
ها ايڏانهن هل نہ، باقي اڳهون ڪهڙيون ڊنيون ڊورا ڪنيا هُيہ.
(ڪرل :2007 ,220,21,25,26,27)

هن ڪهاڻيءَ ۾ نسيم ڪرل ان عورت جي نفسيات سامهون آندي آهي جيڪا حقيقتن ان سماج جو هڪ ڪردار آهي ۽ اهڙي فطرت جون عورتون خاص ڪري وچين طبقي ۾ ڏٺيون وجن ٿيون. جيڪي پنهنجي ساٿيءَ کي پنهنجي مٺ ۾ رکڻ چاهين ٿيون. هو چاهين ٿيون تہ سندن شريڪ حيات انهن جي هر حڪم جو پابند هجي ۽ ان جي هر اها خواهش مجي، ان ڪهاڻيءَ ۾ مرد جو ڪردار بلڪل ڪمزور ڏيکاريو ويو آهي. جيڪو حڪم جو غلام آهي اهڙا ڪردار کي ڪجهہ قدر ضرور آهن جيڪي زالن جي هر خواهش مجڻ لاءِ تيار ٿي وجن ٿا. نسيم ڪرل هن ڪهاڻيءَ ۾ مزاح جو بہ سهارو ورتو آهي پر چئي سگهجي ٿو تہ هن ڪهاڻيءَ ۾ عورت جي نفسيات تمام دلچسپ بيان ڪئي وئي آهي. ان ڪهاڻيءَ ۾ عورت جي اندر جي لچ پچ، سندس بدلجندڙ مزاج، اندر جي اڻ تڻ، زال جا مڙس کان ڳالهيون مجرائڻ جا طريقا، تجسس، پاڻ کي ئي سڀ ڪجهہ سمجهڻ، مڙس تي رعب،سير و تفريح جو شوق، وڏن گهرن جي عورتن سان ملڻ جو شوق ۽ انهن سان ئي تعلقات ناهڻ ۽ محفلن ۾ وجڻ ڏيکاريو ويو آهي.

نسيم ڪرل جي هڪ ٻي ڪهاڻي جنهن ۾ امير طبقي جي عورتن جي نفسيات ڏيکاري وئي آهي تہ وڏي سوسائٽيءَ ۾ امير ڇوڪرين جا ڇوڪرن سان رشتا ڪيئن طئي ٿيندا آهن ۽ هو ڪيئن ڄاڻي واڻي ڇوڪرن کي پنهنجي ويجهو ڪنديون آهن ڇو جو مٿين طبقي ۾ هر

عورت جي خواهش هوندي آهي تہ سندس ور ,يا سندس ڏيء جو ٽيندڙ ور اهڙو هجي جو ماڻهو ڏسي حيران ٿي وڃن. سندس ڪهاڻي ”گٽس“ آهي جنهن حوالو مثال طور هيٺ ڏجي ٿو.

ڪير آن تون هن رڙ ڪئي، اٿڻ جي ڪوشش ڪئي، پر سندس ڄنگهن ۾ ڪو ست ڪو نہ هو اوندهہ ۾ بيٺل پاڇولي ڪو جواب نہ ڏنو.

مان، مان ٿو چوان ڪير آن تون؟ هن رهندو ڏاڍيان رڙ ڪري چيو.

رڙيون نہ ڪر، ڪوٽ شو جي ڪٽ ڪٽ سندس ويجهو اچي پهتي ۽ ڪنهن ڏڪندڙ آواز ۾ چيو مان... مان پارس آهيان ,هن جي دل ڪي ڄڻ ڪنهن زور سان مٺ ۾ جهلي قابو ڪيو، هن جو ساه ادڙڻ لڳو هن ڪو جواب نہ ڏنو.

پارس وڏي اچي سندس سيني ۾ منهن لڪايو ۽ چوڻ لڳي، زلفي مان تنهنجي آهيان، هميشہ لاء تنهنجي آهيان، زلفي زور سان ياڪر پائي چوڻ لڳس، پارس ڊارلنگ، مان تو سان شادي ڪندس هن هفتي ئي اوهان ڪي تہ وڏو ڏاج نہ ڏيڻو پيو هوندو؟ بيگم برني رشڪ سان پڇيو، هن ڪي خبر هئي تہ تڙ تڪڙ جي شادين ۽ لو مئريجن ۾ ڪجهہ نہ ڏيڻو پوندو آهي. (ڪرل : 2007 ,145,46)

هن حوالي جي پڙهڻ کان پوء اندازو ڪري سگهجي ٿو تہ نسيم ڪرل ڪيتري نہ گهرائيء سان ان طبقي جي عورتن جي نفسيات جو مشاهدو ماڻيو آهي ۽ وڏي دليريء سان ان ڪهاڻيء ۾ مٿاهين طبقي جي ڇوڪرن ۽ ڇوڪرين جا مشغلا بيان ڪيا اٿس. هن ڪهاڻي ڪي مڪمل پڙهڻ سان اندازو ٿئي ٿو تہ نسيم تمام باريڪ بينيء سان ان طبقي جي سچ ڪي نروار ڪري ٿو پر سندس بيان ڪرڻ جو انداز انوکو آهي ڇو جو سندس انداز ساڳو مزاحيا آهي. هن ڪهاڻيء پڙهڻ کان پوء ائين لڳي ٿو تہ نسيم ڪرل انهن روين ڪي ويجهڙائپ سان ڏٺو آهي ڇو جو ڪردار نگاري، جملن جي ادائيگي ۽ حالتن ۽ واقعن ڪي تمام خوبصورتيء ۽ مهارت سان سامهون آندو ويو آهي. مٿاهين طبقي جي عورت جي نفسيات تي تمام گهٽ ڪهاڻيڪارن لکيو آهي، جنهن ۾ نسيم ڪرل سر فهرست آهي.

ان ڪان علاوا جاگيردار طبقي سان تعلق رکندڙ هڪ وڏيري جي ڌيءَ جي ڪهاڻي هڪ ڪليل سچ ۽ ان سچ ۾ حويليءَ جي عورتن جي نفسيات تمام خوبصورتيءَ سان بيان ڪئي اٿس. مثال طور حوالو هيٺ ڏجي ٿو ڪهاڻي آهي "ڪني آگر"

"وڏيري نور محمد خان جي ڌيءَ رات اوچتو بيمار ٿي پيئي هئي، سو ڳوٺ جون زائفون پڇڻ آيون هيس، نينگري سوڙ ۾ ويڙهي سيڙهي سمهي پئي هئي. ڪي زائفون مٿن ڪان ڪي پيرانديءَ ڪان وينيون هيس ۽ ڪن ڪيس زور پئي ڏنا، بيو ٻڌو!

ڇا؟ ٽن زائفن جي وات مان نڪتو.

زينب ڪي پوليس ٻڌي ويئي.

هان! زائفن جا وات ڦاٽي ويا، پيلا پيلا ڏند ڏيکاريون ڏيڻ لڳا حرامي ٻار ڄائو هوس، ڪوڏر سان ڪڏ ڪٽي پوريائين پئي ته ڪنهن مڙسالي ڏسي ورتس ۽ وڃي ٿاڻي ۾ رپورٽ ڪيائين. ائين چپ ٿي ويئي ڄڻ ڪو راڪاس گهمي ويو، وڏيري جي ڌيءَ به چرڻ پرڻ ڇڏي ڏنو، صفا پنڊ پهڻ ٿي ويئي. (ڪرل : 2007 , ص 211)

زينب هڪ غريب خاندان سان تعلق رکي ٿي ۽ ان غربت، سچائي ۽ حويلين سان سچي حياتي وفادار رهڻ جي ڪري هوءَ سڀ ٻار پنهنجي سر تي کڻي وڃي ٿي، ڀر حويليءَ وارين عورتن جا سڀ راز ڄاڻندي به ان غريب تي مهڻا، ميارون، ٺڪون لعنتون نٿيون ڪٽن. سندس پرپٺ ان جي ڪردار ڪشي به ڪئي ٿي وڃي ته ساڳي زينب ڪان پنهنجو ڪم به ورتو ٿو وڃي. ڳوٺن ۾ غريب، هاري عورت جي عزت جي وڏن ديوارن وارين عورتن کي ڪا به پرواهه ناهي هوندي. انهن لاءِ اهم هوندو آهي ته بس پنهنجو شان ۽ شوڪت جنهن کي نسيم ڪرل تمام بهترين انداز ۾ وائکو ڪيو آهي.

ان ڪان علاوه "زماني جي گردش" ۾ ڪوني واريءَ عورت جي نفسيات بيان ڪئي اٿس ته ڪهڙي طرح سان زميندارن، وڏيرن، سيٺين کي پيار جي نالي تي کُنو ويندو آهي ۽ ان کُسڻ جو نتيجو اهو نڪرندو

آهي جو مرد اتان ڪنگال ٿي نڪرندو آهي ڇو جو هو ڏنڊو ڪنديون آهن ۽ ڏنڊي ۾ ڪوٺ واڌ ناهي ڏسبي رڳو منافعو ڏسبو آهي. حالانڪ ڪوئي واري عورت جن سببن جي ڪري هن بي درد دنيا جو حصو ٿئي ٿي، ان پنيان به وڏي نفسيات هوندي آهي پر نسيم کرل ان کي ظاهر ناهي ڪيو پر ان ڪهاڻيءَ ۾ نسيم کرل انهن وڏيرن جي نفسيات کي به وائکو ڪيو آهي: جيڪي وڏن وڏن شهرن ۾ وڃي ڪيئن پنهنجي ملڪيت لٽائيندا آهن ۽ پنيان بچندا آهن ڪاريءَ وارا ڪک، باقي رهي ڳالهه ڪوئي واريءَ عورت جي ته پئسو ڪمائڻ ان جي ڏنڊي جو حصو آهي جنهن طرف نسيم کرل اشارو ڪيو آهي.

ان کان علاوا نسيم کرل ان عورت جي نفسيات به ظاهر ڪئي آهي، جيڪا پنهنجي مڙس سان پيار ته ڏاڍو ٿي ڪري پر دين جي ڪجهه مسئلن ۾ منجهيل رهي ٿي. هن ڪهاڻيءَ ۾ ازواجي زندگيءَ جي مسئلن خاص ڪري پيار، محبت ۽ هڪٻئي جي گهرجن کي پورو ڪرڻ جي بنياد تي ڪهاڻي لکي وئي آهي. جنهن ۾ طنز مزاح جو بهترين سهارو ورتو ويو آهي. نسيم کرل ڏاڍي سچائيءَ سان ذڪر ڪيو آهي ته: اسان وٽ دين جي تعليم ته آهي پر انهن کي جنهن قدر مذهبي نيڪيدارن منجهائي ڇڏيو آهي ان سان ڪي بهتر نتيجا نٿا نڪرن، اجا ذهن بند ٿين ٿا هن ڪهاڻي جو نالو آهي ”ڪرنٽ“.

ان کان علاوه نسيم کرل سنڌ جي هر مسئلي تي قلم کنيو آهي هن ايماندار مرد جي نفسيات به ظاهر ڪئي آهي ته بظاهر ايماندار ڏسڻ وارا معزز شخص اندران ڪيئن هوندا آهن اهو به ٻڌايو اٿائين. وڏي ڳالهه ته ”دارالفلاح“ ڪهاڻيءَ ۾ نسيم کرل اهڙن ڪردارن کي نانگو ڪري بيهاريو آهي.

نتيجو

1. نسيم کرل جي سيني ڪهاڻين پڙهڻ کان پوءِ هڪ ڳالهه ته يقين سان ڪري سگهجي ٿي ته نسيم کرل جو مشاهدو وسيع ۽ انتهائي تيز هو ان وٽ شين کي سڃاڻڻ جي پرک هئي، هن صرف ڪردار تخليق ناهن

ڪيا پر سچ کي بہ نروار ڪيو آهي.

2. نسيم کرل ٻين ڪهاڻيڪارن وانگر ڪردار سان پاڻ سفر نٿو ڪري پر هو ڪردار تخليق ڪري نتيجو پڙهندڙ تي ڇڏي ٿو.

3. نسيم کرل جنهن طريقي سان عورت جي نفسيات کي ظاهر ڪيو آهي تہ ان مان چئي سگهجي ٿو تہ نسيم کرل ڪا بہ لڪ لڪوٽي نٿو ڪيڏي. هو پنهنجي سماج، ماڻهن، پڙهندڙن سان ايترو سچو آهي، جو بنا نتيجن جي پرواهہ ڪرڻ جي سڀ ڪجهہ سچ بيان ٿو ڪري ۽ اها هڪ وڏي ليکڪ جي نشاني آهي تہ سچ جي نشاندهي ڪندو اچي سماج جي اصلاح خاطر.

4. نسيم کرل لاءِ بنيادي طور چيو وڃي ٿو تہ هن وڏيرڪي طبقي جي ڪچائين کي سامهون آندو آهي پر سندس سيني ڪهاڻين جو مطالعو ڪرڻ سان خبر پئي ٿي تہ نسيم کرل تہ سنڌ جي هر طبقي سان تعلق رکندڙ فرد کي پنهنجي ڪهاڻين جو موضوع بڻايو آهي، جنهن ۾ هن عورت جي نفسيات کي سچ جي بنياد تي سامهون آندو آهي.

5. نسيم کرل ڏنتو ڪرڻ واري عورت جي نفسيات بہ ظاهر ڪئي آهي تہ: ڳوناٽي وفادار عورت کي بہ موضوع بڻايو آهي. هن مڙس سان عشق ڪندڙ عورت بہ پڙهندڙن جي اڳيان آندي تہ بهشتي زيور جي ڏنل بيانن تي عمل ڪندڙ سادي عورت جي نفسيات بہ ظاهر ڪئي وڏي ڳالهہ تہ نسيم کرل خواهشن جي محتاج عورت کي بهترين مزاحيا انداز ۾ ڏيکاريو آهي. سيني ڪهاڻين جي مطالعي کان پوءِ چئي سگهجي ٿو تہ ڪجهہ اهڙين عورتن جي نفسيات بہ ظاهر ڪجي ها جيڪي مرد جي ظلم جو شڪار آهن پر ان تي ان لاءِ نسيم کرل نہ لکيو آهي منهنجيءَ نظر ۾ ان جو سبب اهو آهي تہ، ڇو جو ان موضوع تي گهڻن ڪهاڻيڪارن لکيو آهي ان لاءِ نسيم کرل هڪ نئين انداز ۾ عورت جي نفسيات کي سامهون آندو آهي.

نوٽ: مقالي ۾ شامل سمورا حوالا نسيم کرل جي هيٺين ڪتاب مان کنيا ويا آهن:
کرل نسيم، "نسيم کرل جون ڪهاڻيون" حيدرآباد، روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو، سال 2007 (ڇاپو پهريون)